

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора,
професора кафедри адміністративного та господарського права
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова,**

Гаран Ольги Володимирівни

на дисертацію Чорного Євгена Михайловича

на тему «Адміністративно-правове регулювання державно-приватного партнерства у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Актуальність дисертаційного дослідження Чорного Євгена Михайловича зумовлена ключовою роллю державно-приватного партнерства (ДПП) у вирішенні соціально-економічних викликів, що постали перед Україною, особливо в умовах повномасштабної війни та значного дефіциту державного бюджету. Сучасна соціально-економічна ситуація потребує активного залучення приватного капіталу для модернізації державних і комунальних активів, що є неможливим без створення прозорої, чіткої та ефективної нормативно-правової бази, яка повинна значною мірою ґрунтуватися на висновках наукових досліджень.

Додаткової актуальності дослідженню надають значні перешкоди, які ускладнюють впровадження ДПП в Україні, оскільки їх аналіз потребує об'єктивного, комплексного та глибинного наукового дослідження. Особливо критичною є ситуація застосування ДПП у сфері транспортної інфраструктури, яка зазнала масштабних руйнувань унаслідок війни. Залучення приватних інвестицій для відновлення доріг, аеропортів, портів та залізничної мережі є не лише нагальною потребою, але й одним із основних напрямів для економічного відновлення країни.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки концептуальних підходів до вдосконалення державного регулювання ДПП, аналізу світового досвіду у цій сфері, створення дієвих механізмів для залучення інвестицій та усунення існуючих бар'єрів. Результати роботи сприятимуть розвитку ефективних моделей державно-приватного партнерства,

що відповідають сучасним викликам та забезпечують сталий розвиток транспортної інфраструктури України в умовах воєнного стану та подальшого відновлення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Висновки і рекомендації, наукові положення, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими. Ступінь обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджуються всебічним аналізом значного переліку наукових джерел з досліджуваної теми, а також нормативно-правових актів. Дисертант використовує значну кількість сучасних загальнонаукових та спеціальних принципів, підходів, теорій, методів та статистичних даних Мінекономіки, статистичної інформації бази даних Світового банку, проєктного інституту APMG, Європейського банку реконструкції та розвитку, Азійського банку розвитку та інших організацій.

Аргументованість сформульованих дисертантом положень підтверджується також значним доктринальним, емпіричним та нормативним базисом дисертаційного дослідження (список використаних джерел налічує 192 найменувань). Критичний та аналітичний підхід автора до розробок українських та зарубіжних науковців, дозволив виробити власне бачення досліджуваної проблематики, розробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення теоретичних підходів до оновлення правової бази та оптимізації організаційних зусиль у сфері ДПП з урахуванням міжнародних стандартів.

Приємно відзначити той факт, що значна частина використаних джерел датується останніми роками. Це свідчить про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання дисертанта бути в руслі сучасних наукових тенденцій. З іншого боку, велика увага в роботі приділяється європейським стандартам, які пред'являються до правового регулювання діяльності відносин в галузі ДПП та визначення напрямків державної політики щодо його впровадження в Україні. Безумовно, такий підхід вартий схвалення і всебічної

підтримки. Забезпеченню відповідного ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, сприяло також формування дисертантом необхідного методологічного базису роботи, у якому вдало поєднані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

В основу дисертаційної роботи покладені фундаментальні положення теорії права, наукові розробки з проблематики визначення сторін ДПП, покращення механізму адміністративно-правового регулювання ДПП та державної підтримки й контролю при застосуванні ДПП. Дослідження спирається також на здобутки суміжних наукових галузей, зокрема, державного управління, економіки й соціології.

Розгляд та вирішення поставлених завдань дозволили Чорному Є. М. у кінцевому підсумку досягнути поставленої мети дослідження. Достовірність наукових положень підтверджується значною кількістю публікацій. Загалом представлені результати дослідження є цілком обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна, представлена у дисертації, її основні наукові положення, висновки та рекомендації. Оцінюючи основні здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на окремі результати, що є новими. Так, заслуговує уваги наведення чітких та лаконічних дефініцій понять державно-приватного партнерства, державного партнера, приватного партнера й виділення функцій ДПП, таких як цільова, координаційна, моніторингова та соціальна функції.

Слушним видаються положення про визначення адміністративно-правової природи ДПП та формування рекомендацій щодо вдосконалення законодавства про державно-приватного партнерства у сфері стимулювання виконання адміністративним апаратом властивих їм функцій у сфері ДПП, які включатимуть посилення виконання державної підтримки за рахунок передбачення відповідних бюджетних коштів.

Доведеною і переконливою вважаємо позицію Чорного Є. М. про формування пропозицій щодо внесення змін і доповнень до юридичних актів, зокрема, до Закону України “Про державно-приватне партнерство” в частині запровадження принципів реалізації ДПП, таких як “добросовісної поведінки”, прозорості, підзвітності, сталого розвитку, який передбачає відповідність проєкту ДПП Цілям стійкого розвитку України та довгострокового фінансового (бюджетного) планування для державного партнера.

Обґрунтованим вважаємо висновок про необхідність запровадження санкцій за порушення таких соціально-економічних вимог при реалізації проєктів ДПП як негативні соціально-економічні наслідки ДПП, недотримання позитивного соціального впливу на суспільство, відсутність заходів щодо соціальних та економічних перспектив після припинення дії ДПП договору, соціальні проблеми, що спричинюють проєкти ДПП.

У тексті дослідження, на основі глибокого аналізу іноземного досвіду багатьох держав, дисертантом вміло обґрунтовується потребу у запровадженні поняття “проєктної компанії”, яка виступатиме юридичною особою, спеціально створеною для реалізації проєкту ДПП та “холдингової компанії”, яка виступатиме материнською компанією над проєктною компанією і зможе гарантувати виконання зобов’язань дочірньою компанією.

Загалом, пропоновані положення, що виносяться на захист, є авторськими, чітко сформульовані, логічні, науково виважені та обґрунтовані, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Тому потрібно зазначити, що розроблені автором наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації та винесені на захист, відповідають вимогам наукової новизни, є оригінальними авторськими розробками та свідчать про наукову зрілість здобувача і набуття ним необхідних компетентностей.

Структура і зміст роботи. Дисертаційна робота Чорного Євгена Михайловича має класичну для дисертаційних досліджень структуру, розроблений план є логічним, що дозволило послідовно репрезентувати результати проведеного наукового пошуку, досягнути визначеної мети та виконати обумовлені нею завдання.

Стиль викладення відповідає прийнятому у науковій літературі та забезпечує легкість і доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій.

Змісту дисертації притаманна методична і концептуальна цілісність, гармонійність наукового викладу, в цілому позбавленого однобічних та категоричних висновків. Автор показав себе вдумливим, принциповим, уважним до деталей науковцем, який ретельно провів аналіз досліджуваних питань.

Дисертаційна робота Чорного Євгена Михайловича характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що притаманні науковому дослідженню.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що мають одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 267 сторінок. Список використаних джерел містить 192 найменування і розміщений на 21 сторінці.

Особистий внесок здобувача. Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, які характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані автором особисто.

Таким чином, аналіз змісту дисертації свідчить про її самостійний, комплексний, завершений, монографічний характер, спрямованість на вирішення вагомих для сучасного правового регулювання та правозастосування завдань, формування та пошуку ефективних механізмів удосконалення розвитку ДПП в Україні.

Анотація відповідає встановленим вимогам, є інформативною та містить необхідні елементи.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає в узагальненні теоретичних положень попередніх досліджень та практичних рекомендаціях стосовно удосконалення адміністративно-правового регулювання України, що регламентує процес застосування державно-приватного партнерства у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів України.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, можуть бути використані у: а) науково-дослідній діяльності - для подальшої розробки теоретичних проблем адміністративно-правового регулювання державно-приватного партнерства у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні. Також, важливим є і той факт, що робота має чітку практичну спрямованість, яка полягає у тому, що отримані результати можуть бути застосовані в практичній діяльності при підготовці юридичних документів для муніципальних проєктів у сфері ДПП, зокрема, розробки внутрішніх політик та планів розробки документів щодо впровадження державно-приватного партнерства для реалізації транспортних проєктів на території підприємства; у діяльності органів публічної влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики в галузі ДПП, а також сприяти удосконаленню їх діяльності; б) освітньому процесі – при підготовці та проведенні занять з курсів Адміністративне право, Публічне адміністрування, що присвячені питанням адміністративно-правового регулювання ДПП в Україні.

Повнота викладу результатів дослідження в публікаціях. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в одинадцяти наукових працях, опублікованих у двох наукових фахових виданнях України, у двох наукових періодичних виданнях інших держав, одному періодичному виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, та шести тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях, що свідчить про повноту викладення матеріалу дослідження в друкованих працях.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Ознайомлення з дисертацією та науковими публікаціями дає підстави для висновку про відсутність у роботі та публікаціях положень, що можуть свідчити про порушення академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані у ньому положення і висновки обґрунтовано та доведено на основі його особистих досліджень.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації, її окремих положень та оформлення. Як і будь-яке наукове дослідження, дисертаційна робота містить окремі дискусійні положення.

1. Автором розроблено проєкт Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про державно-приватне партнерство”. (Додаток 2). У проєкті нормативно-правового акту, а саме у ст. 3 Закону України “Про державно-приватне партнерство” пропонується викласти ознаки та основні принципи здійснення державно-приватного партнерства. Пропонується викласти такі принципи, як принципи підзвітності та прозорості, “доброчесної поведінки” та сталого розвитку, який передбачає відповідність проєкту ДПП. Цілям сталого розвитку України, та принцип довготривалого планування бюджету державної сторони у договорі про ДПП. Проте, вказані принципи мають певною мірою декларативний зміст та потребують належної деталізації під час публічного захисту, шляхом визначення аспектів застосування вказаних принципів у практичній реалізації проєктів державно-приватного партнерства.

2. На сторінці 70 підрозділу “1.3. Основні принципи та моделі ДПП у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні” дисертації автор зазначає: “За відсутності навіть прямої вказівки про існування таких форм, як договору про управління майном, концесійного договору чи угоди про спільну діяльність, приватний партнер не буде позбавленим використовувати дані форми для структурування його проєкту із вибором тої моделі ДПП, яка буде для нього найбільш оптимальною – при умові, що відсутня заборона, встановлена законодавством. Фактично, при

обранні такої опції щодо відсутності конкретних форм ДПП, варто зазначити про корпоративну та договірну форми ДПП”. Проте, відсутнє обґрунтування щодо необхідності надання гнучкості нормативно-правовому регулюванню у сфері моделей державно-приватного партнерства найбільш обґрунтованим інструментом покращення регулювання у сфері державно-приватного партнерства. Під час публічного захисту автору варто обґрунтувати свою позицію з огляду на те, чи потрібно визначити перелік моделей та форм реалізації державно-приватного партнерства з закріпленням можливості приватного партнера вільно обирати форму державно-приватного партнерства, або ж можливим є повна дерегуляція форм та моделей ДПП.

3. На сторінці 86 підрозділу 1.4 “Концептуальні підходи до державного регулювання розвитку організаційного механізму ДПП у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні” дисертації автор пропонує передбачити в Законі України “Про державно-приватне партнерство” загальні положення щодо концепції ДПП, яка буде враховувати актуальність та конкретику питань, які необхідно вирішити, а також положення стратегічних документів, як, наприклад, Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Вважаємо, що під час публічного захисту дисертанту варто пояснити та обґрунтувати позицію щодо необхідності регулювання питання щодо концептуальних підходів до державного регулювання розвитку організаційного механізму ДПП у Законі України “Про державно-приватне партнерство”.

4. На сторінках 88-89 дисертації вказано, що адміністративна природа ДПП підтверджується, передусім, чітко врегульованими відносинами приватного та державного партнерів, а адміністративним регулюванням таких специфічних питань договору ДПП, як підстави розірвання та наслідки припинення договору ДПП, державний контроль та підтримка, гарантії, які держава повинна надавати в межах ДПП.

Дисертантом вказується, що саме ці елементи складають

адміністративну-правову природу ДПП. При цьому, стаття 406 Господарського кодексу України містить положення щодо визначення концесії як форми державно-приватного партнерства, а також стаття 20 Господарського процесуального кодексу містить вказівку, що справи, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства відносяться до юрисдикції господарських судів. Відповідно, під час публічного захисту дисертанту слід обґрунтувати, що регулювання концесії як форми ДПП та належності спорів щодо договорів у сфері ДПП у Господарському та Господарському процесуальному кодексах України не свідчить про господарсько-правову природу договору ДПП.

Зазначені дискусійні аспекти носять рекомендаційний, уточнюючий характер і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження Чорного Євгена Михайловича на тему “Адміністративно-правове регулювання державно-приватного партнерства у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні”, яке відрізняється науковою новизною, продуманістю та структурованістю.

Висновок. На підставі проведеного аналізу змісту дисертації Чорного Євгена Михайловича на тему “Адміністративно-правове регулювання державно-приватного партнерства у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні”, можна зробити висновок, що робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням складної і водночас актуальної проблеми та відповідає вимогам до написання та оформлення робіт такого рівня.

Запропоновані дисертантом принципи, механізми, моделі, безумовно, формують нову методологічну основу подальших наукових пошуків, є суттєвим доповненням у справі практичного розв’язання зазначеної проблеми, а також реальним внеском у подальший розвиток теорії і практики реалізації ДПП у сфері будівництва та експлуатації транспортних шляхів в Україні.

Дисертація відповідає спеціальності 081 “Право”, та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Чорний Євген Михайлович заслуговує присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 “Право”.

Офіційний опонент:

**професор кафедри адміністративного
та господарського права
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова,
доктор юридичних наук, професор**

Ольга ГАРАН

Підпис громад.	<i>Ольге Гаран</i>
посада	<i>професора</i>
ЗАВІРЯЮ:	
Проректор ОНУ імені І. І. Мечникова	
<i>Запорожченко О. В.</i>	